

**TURUN
YLIOPISTO**

Mediakasvatus 3–5-vuotiaiden varhaiskasvatuksessa

Kandidaatin tutkielma

Laatija:

Inka Palviainen vo21f

Rauma

05.04.2024

Turun yliopiston laatu järjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu
Turnitin OriginalityCheck -järjestelmällä.

Kandidatutkielma

Oppiaine: Kandidaatintutkielma

Tekijä(t): Inka Palviainen

Otsikko: Mediakasvatus 3–5-vuotiaiden varhaiskasvatuksessa

Ohjaaja(t): yliopiston lehtori Jukka Jännetyinen

Sivumäärä: 20 sivua

Päivämäärä: 05.04.2024

Tiivistelmä

Tämä kandidaatintutkielma on toteutettu kuvailevana kirjallisuuskatsauksena. Valitsin aiheeksi mediakasvatuksen varhaiskasvatuksessa, koska aihe kiinnostaa minua. Halusin hyödyntää mahdollisuuden tutustua mediakasvatukseen tarkemmin ja saada tietoa sekä ideoita tulevaa työtä varten. Tutkielmassani perehdyn mediaan ja mediakasvatukseen. Selvitän työssäni, miten i) mediakasvatuksen tulisi näkyä osana varhaiskasvatusta, ii) opettajan roolia mediakasvattajana ja iii) miten opettajat voivat toteuttaa mediakasvatusta varhaiskasvatusyksiköissä. Tutkimukseni pohjalta totean tuloksena, että mediakasvatus on laaja kokonaisuus, jota tulisi toteuttaa varhaiskasvatuksessa useilla eri tavoilla ja sen tulisi olla isommassa roolissa osana varhaiskasvatusta. Mediakasvatusta voi hyödyntää kaikilla varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa mainituilla oppimisen alueilla ja laaja-alaisen oppimisen alueilla. Varhaiskasvatuksessa toteutettavalle mediakasvatukselle on monia erilaisia materiaaleja. Muun muassa materiaalit tarjoavat opettajille tietoa, miten opettajat voivat tutustua ja opetella, mitä varhaiskasvatuksen mediakasvatus on. Johtopäätökseni on, että opettajat tarvitsisivat lisäkoulutuksia mediakasvatuksen sisällöistä ja toteutustavoista, jotta mediakasvatusta voisi olla enemmän varhaiskasvatuksessa, niin kuin kuuluisi olla.

Avainsanat: media, mediakasvatus, varhaiskasvatus

Sisältö

1	Johdanto	4
1.1	Kuvaileva kirjallisuuskatsaus	5
1.2	Tutkimusnäkökulmat	5
2	Mediakasvatuksen määrittelyä	6
3	Miten mediakasvatuksen tulisi olla osana varhaiskasvatusta?	8
4	Miksi mediakasvatuksen tulee olla osa varhaiskasvatusta?	12
5	Opettajan rooli mediakasvattajana	14
6	Tapoja mediakasvatuksen toteuttamiseen varhaiskasvatuksessa	16
7	Pohdinta	21
7.1	Miten mediakasvatuksen tulisi näkyä osana varhaiskasvatusta ja miksi? 21	
7.2	Millainen opettajan rooli on mediakasvattajana?	22
7.3	Miten opettajat voivat toteuttaa mediakasvatusta varhaiskasvatusyksiköissä?	22
7.4	Lopuksi	23
	Lähteet	24

1 Johdanto

Mediakasvatus on olennainen osa varhaiskasvatusta, ja sen roolia keskeisenä osana varhaiskasvatusta tarkastellaan tässä kuvailevassa kirjallisuuskatsauksessa.

Mediakasvatuksesta löytyy runsaasti tietoa kirjoista ja verkkosivustoilta, kuten Kansallisen audiovisuaalisen instituutin, Mannerheimin lastensuojeluliiton ja Mediakasvatusseuran sivuilta. Työssä perehdytään siihen, miten ja miksi mediakasvatuksen tulisi olla osa varhaiskasvatusta. Tutkielmaan on avattu myös ideoita, miten opettaja voi mediakasvatusta käyttää varhaiskasvatuksessa.

Kansallinen audiovisuaalinen instituutti toimii viranomaisena mediakasvatuksen alalla, kehittäen mediakasvatusta ja lasten mediataitoja sekä luoden lapsille turvallisia mediaympäristöjä. Instituutti osallistuu aktiivisesti yhteiskunnalliseen keskusteluun mediakasvatuksesta ja jakaa tietoa lapsiin ja mediaan liittyvistä aiheista. Mannerheimin lastensuojeluliitto (MLL) on asiantuntija mediakasvatuksessa, keskittyen lasten ja lapsiperheiden hyvinvoinnin laaja-alaiseen edistämiseen. MLL tarjoaa mediakasvatustilaisuuksia, koulutuksia ammattilaisille ja materiaalia niin kotiin kuin varhaiskasvatukseenkin. Mediakasvatusseura puolestaan pyrkii parantamaan ja kehittämään mediakasvatusta Suomessa, tuottaen materiaalia, järjestäen koulutuksia ja tiedottaen mediakasvatuksesta asiantuntijana ihmisoikeussopimusten ohjaamana.

Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus (Stakes) julkaisi vuonna 2008 teoksen "Mediakasvatus varhaiskasvatuksessa", joka avaa varhaiskasvattajille mediakasvatuksen käsitettä, tarvittavaa materiaalia ja sen toteuttamista varhaiskasvatuksessa. Vaikka tutkimuksia mediakasvatuksesta varhaiskasvatuksessa onkin vähemmän, aiheesta on tehty useita opinnäytetöitä. Tässä kirjallisuuskatsauksessa pyritäänkin kokoamaan eri lähteistä tietoa mediakasvatuksesta ja sen merkityksestä varhaiskasvatuksessa, sekä arvioimaan olemassa olevaa materiaalia ja sen antamia ideoita varhaiskasvattajille.

1.1 Kuvaileva kirjallisuuskatsaus

Tämä kandidaatintutkielma on tehty kuvailevana kirjallisuuskatsauksena. Tässä tutkielmassa perehdytään siihen, miten ja miksi mediakasvatuksen tulisi olla osa varhaiskasvatusta.

Tutkielmaan on avattu myös ideoita, miten opettaja voi mediakasvatusta käyttää varhaiskasvatuksessa.

Kirjallisuuskatsaus on tutkimuskatsaus (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 121). Se luo pohjan tutkimukselle. Se näyttää, millaisiin kysymyksiin seuraava tutkimus kannattaisi suunnata. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2012, 87.) Kirjallisuuskatsaus keskittyy kirjallisuuksiin, jotka ovat tärkeitä tutkimukselle. Niitä ovat esimerkiksi tutkimuselosteet ja aikakauslehtien artikkelit. Kirjallisuuskatsauksen ideana on kertoa, millä tavoilla aihetta on jo tutkittu ja mitä näkökulmia siitä on jo huomioitu. Se kertoo myös, miten aiemmat ja nykyinen tutkimus liittyvät toisiinsa. Lähdeviitteillä lukija voi tarkistaa tiedon alkuperän. (Hirsjärvi ym. 2009, 121.)

Kirjallisuuskatsauksen tekijän on tunnettava aihe, jotta hän voi saada työhönsä kirjallisuuden, joka aiheeseen oikeasti kuuluu. Kirjoittajan tulee pitää aina mielessään, mikä on hänen tutkimuksensa kysymys ja mitkä ovat hänen tavoitteensa. (Hirsjärvi ym. 2009, 259.)

1.2 Tutkimusnäkökulmat

Tutkimus sisältää kolme näkökulmaa, jotka ovat

1. Miten mediakasvatuksen tulisi näkyä osana varhaiskasvatusta ja miksi?
2. Millainen opettajan rooli on mediakasvattajana?
3. Miten opettajat voivat toteuttaa mediakasvatusta varhaiskasvatusyksiköissä

Kaikkia näkökulmia tarkastellaan kirjallisuuden avulla. Niiden on tarkoitus avata mediakasvatusta monelta eri näkökulmalta.

2 Mediakasvatuksen määrittelyä

Media käsittää monipuolisen joukon välineitä ja sisältöjä, jotka muodostavat olennaisen osan nykypäivän yhteiskuntaa (Merikivi, Myllyniemi & Salasuo, 2016, 17). Mediavälineisiin lukeutuvat perinteiset joukkotiedotusvälineet kuten lehdet ja radio sekä nykyaikaiset digitaaliset välineet kuten internet ja verkkopalvelut (Kansallinen audiovisuaalinen instituutti). Mediasisältöihin puolestaan kuuluvat kaikki mediavälineillä toteutettavat sisällöt, kuten tekstiviestit, valokuvat ja pelit. Mediakenttää täydentävät mediasisältöjen tekijät, kuten toimittajat, ja digitaalinen media, joka tarjoaa monipuolisia mahdollisuuksia tiedon jakamiseen ja oppimiseen. (Merikivi ym., 2016, 17.) Sosiaalinen media on muodostunut tärkeäksi osaksi mediakenttää, tarjoten käyttäjilleen väylän keskusteluun ja vuorovaikutukseen (Hintikka, Jyväskylän yliopisto). Medialla onkin merkittävä rooli ihmisten välisessä kommunikaatiossa ja tunteiden ilmaisussa, tarjoten samalla välineitä oppimiseen ja viihtymiseen (Mannerheimin lastensuojelu liitto).

Mediakasvatus kuuluu olennaisena osana lasten kasvatukseen, tarjoten keinon opettaa ja kasvattaa lapsia mediaa hyödyntäen (Mannerheimin lastensuojeluliitto). Mediakasvatuksen tavoitteena on kehittää tasapainoista mediasuhdetta (Stakes, 2008, 7), ja sen toimintoja suunnitellaan ottaen huomioon lasten iät ja kehitysvaiheet (Niinistö & Ruhala, 2007, 125). Mediakasvatuksessa huomioidaan eri osapuolet, kuten mediakulttuuri, kasvattajat ja kasvatettavat (Mediapoluilla). Kasvatuksen arvot, kuten oikeus oppia ja osallistua yhteiskuntaan, ohjaavat mediakasvatuksen toimintaa (Kanerva, Lahtinen & Oksanen-Särelä, 2022, 4). Lähtökohtana ovat lasten omat kokemukset ja osaaminen, joiden pohjalta oppimisen tarpeet tunnistetaan (Mediapoluilla). Mediakasvatus tarjoaa lapsille leikkiä, kokemuksia ja elämyksiä, rikastaen heidän mediakokemuksiaan ja ymmärrystään (Stakes, 2008, 10).

Mediakasvatuksen tavoitteena on opettaa havainnoimaan ja tarkkailemaan median vaikutuksia yksilöihin ja yhteiskuntaan. Siinä tutkitaan erilaisia mediavälineitä ja niiden käyttötapoja eri näkökulmista. (Mediakasvatusseura.). Mediakasvatus painottuu myös keskusteluun ja sosiaalisiin taitoihin (Stakes, 2008, 18). Se tarjoaa työkaluja todellisuuden positiiviseen jäsentämiseen ja osallistumiseen (Merilampi, 2014, 129).

Mediakasvatuksen avulla pyritään parantamaan lasten medialukutaitoa ja -taitoja (Mediakasvatusseura). Mediataitoihin kuuluu kyky käyttää mediaa turvallisesti ja

tasapainoisesti sekä ymmärtää oma rooli median käyttäjänä, vastaanottajana ja tuottajana (Stakes, 2008, 17). Inklusiivinen näkökulman huomiointi toteutuu tukemalla nuorten osallistumista ja hyvinvointia (Mediakasvatusseura).

Suomessa mediakasvatusta toteuttavat monenlaiset toimijat, kuten nuorisotyö, kirjastot ja media-alan organisaatiot (Kanerva ym., 2022, 4). Mediakasvatuksen tulisikin alkaa jo varhain, sillä medialukutaito ei ole itsestään opittavissa oleva taito (Niinistö & Ruhala, 2007, 133). Lasten kanssa on tärkeää tutkia ja keskustella mediasta (Yle, 2023).

3 Miten mediakasvatuksen tulisi olla osana varhaiskasvatusta?

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet vuodelta 2022 sisältävät kuusi osa-aluetta laaja-alaisessa osaamisessa. Ne ovat digitaalinen osaaminen, ajattelu ja oppiminen, kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu, itsestä huolehtimisen ja arjen taidot, monilukutaito ja osallistuminen ja vaikuttaminen. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022, 26.)

Digitaalinen osaaminen on tarpeellinen monissa asioissa. Se on tarpeen siinä, miten opitaan ja toimitaan yhteiskunnassa. Sitä tarvitaan myös vuorovaikutuksessa toisten kanssa.

Varhaiskasvatuksessa aikuisten tulee tukea perheiden kanssa yhdessä lapsen käsityksiä digitaalisuudesta. Lasten kanssa voidaan tutustua digitaalisuuden osuuteen arjessa. Siihen voidaan tutustua esimerkiksi peleillä, digitaalisilla materiaaleilla ja taiteen keinoilla. Kun lapsi saa esimerkiksi toteuttaa itse erilaisia digitaalisia sisältöjä, lapsen luova ajattelu paranee ja monilukutaito kehittyy. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022, 28.)

Digitaalinen teknologia on nykyään isompi osa lasten arkea varhaiskasvatuksen lisäksi kotona (Koivula 2015). Digitalisaatio tukee varhaiskasvatuslaissa (540/2018, 3 §) olevia tavoitteita, kuten oppijan tietojen ja taitojen parantuminen, tasa-arvon edistys ja tuki oppijan kasvulle (Opetusministeriö 2022). Digitalisaatio tarkoittaa laajaa yhteiskunnallista muuttumista. Se tapahtuu, kun perinteiset toiminnot vaihdetaan digitaalisiin ratkaisuihin ja teknologiaan. Digitalisaatiota ovat esimerkiksi etätyöskentely ja sosiaalisessa mediassa viestien lähettäminen. (Opetushallitus.) Digitalisaatio näkyy varhaiskasvatuksessa vähän. Muissa koulutuksen asteisissa sitä on jonkin verran enemmän. (Hietikko, Ilves & Salo 2016, 30.)

Ajattelu ja oppiminen ovat taitoja, jotka kehittyvät vuorovaikutuksessa. Varhaiskasvatukseen tulee tukea näitä taitoja. Ajattelu ja oppiminen kasvavat kokemusten avulla. Niiden tulee olla merkityksellisiä ja monipuolisia. Varhaiskasvatukseen tulee tarjota aikaa ihmettelemiseen ja oppimisen tuomaan iloon. Lapsille tulee antaa aika leikkiin, joka mahdollistaa mielikuvituksen käytön. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022, 26.) Tähän osaamisen alueeseen linkittyy itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022, 52).

Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu sisältävät käsityksen siitä, että lapset elävät maailmassa, jossa on monia kieliä, kulttuureja ja katsomuksia. Lasten tulee oppia kuuntelemaan ja käsittämään monenlaisia näkemyksiä. Varhaiskasvatuksessa lasten kulttuurista osaamista ja muita osa-alueen taitoja tulee kehittää. Lapsia kannustetaan tutustumaan muihin ihmisiin ja kulttuureihin. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022, 27.) Kielten rikas maailma on yhteydessä kulttuurisen laaja-alaisen osaamisen alueeseen (Varhaiskasvatusperusteet 2022, 45).

Itsestä huolehtimisen ja arjen taidot ovat tärkeitä. Niihin kuuluvat esimerkiksi huolehtiminen itsestä sekä turvallisuustaidot. Varhaiskasvatus parantaa lasten taitoja. Lasten kanssa opetellaan esimerkiksi pukemaan vaatteet ja miten toimitaan ruokailussa. Lasten kanssa opetellaan, miten toimitaan erilaisissa ympäristöissä huomioiden turvallisuus ja vastuullisuus. Lasten kanssa keskustellaan hyvinvoinnista ja miten sitä voidaan parantaa. Voidaan keskustella esimerkiksi unen ja ruuan tärkeydestä. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022, 27–28.)

Monilukutaitoa tarvitaan arjessa esimerkiksi vuorovaikuttamisessa. Se parantaa tasa-arvoa kasvatuksessa ja koulutuksessa. Varhaiskasvatuksen tulee tukea taitojen kehittymistä. Monilukutaito on erilaisten viestien ja maailman käsittämistä kulttuurisesti. Se on vuorovaikutuksen kannalta tärkeä perustaito. Monilukutaito tarkoittaa viestin ymmärtämistä ja toteuttamista vaativia taitoja. Se liittyy tiukasti ajattelun ja oppimisen taitoihin. Monilukutaitoa harjoitellaan lasten kanssa miettimällä, miksi tiettyjä asioita kutsutaan. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022, 28.)

Osallistuminen ja vaikuttaminen tekevät pohjan tulevaisuudelle, joka kestää ja on tasa-arvoinen. Lasten oikeuksia ovat tulla kuulluksi ja saada vaikuttaa omaan elämäänsä. Näitä periaatteita tulee varhaiskasvatuksen kunnioittaa. Sen tehtävänä on antaa lapsille tukea heidän kehittyviin taitoihinsa osallisuuden ja vaikuttamisen osalta. Lapsen taitoja parantavat, että heidät kohdataan arvostavasti ja heitä kuunnellaan. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022, 29.)

Näiden lisäksi Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa mainitaan viisi oppimisen aluetta. Ne ovat kielten rikas maailma, ilmaisun monet muodot, minä ja meidän yhteisömme, tutkin ja toimin ympäristössäni ja kasvan, liikun ja kehityn. Oppimisen alueet avaavat

varhaiskasvatuksessa tapahtuvien asioiden tavoitteita ja sisältöjä. Nämä alueet auttavat henkilökuntaa toiminnan suunnittelemisessa ja toteutuksessa. Oppimisen alueiden aiheita yhdistellään henkilöstön osaamisen ja lasten kiinnostuksen kohteiden avulla.

(Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022, 44.)

Kielten rikas maailma -alueessa varhaiskasvatuksen kuuluu parantaa lapsien kielellisiä taitoja. Opettajat lisäävät lasten mielenkiintoa kieliä kohtaan. Kielen kehittyminen on yhteyksissä monilukutaidon kehitykseen. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022, 44–45.)

Ilmaisun monet muodot -alueessa lapsia tuetaan musiikin, käsitöiden ja muiden taiteiden kehittämisessä. Taiteisiin ja ilmaisun muotoihin tutustumalla, vahvistetaan lasten monilukutaitoa ja osallistumisen ja vaikuttamisen alueita. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022, 46–47.)

Minä ja meidän yhteisömme -oppimisen alueella varhaiskasvatus opettaa lapsille valmiuksia, miten toimia yhteisön jäsenenä. Asiaan perehdytään esimerkiksi median ja katsomusten kannalta. Toiminta voi olla vaikkapa leikkimistä, mediasisältöjä ja erilaisia tapahtumia, joita järjestetään varhaiskasvatus yksikön lähellä. Minä ja meidän yhteisömme -oppimisalue liittyy vahvasti laaja-alaiseen osaamisen alueisiin kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu ja ajattelu ja oppiminen. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022, 48.)

Minä ja meidän yhteisömme -oppimisen alueeseen kuuluu mediakasvatus.

Varhaiskasvatuksen mediakasvatuksessa lasten kanssa tutkitaan, millaisia medioita on. Lasten kanssa voidaan toteuttaa mediaa esimerkiksi leikin tai taiteen keinoin. Lasten kanssa voidaan keskustella, mitä mediaa lasten elämässä on mukana ja kuinka todellisia medioiden sisällöt ovat. Tämä harjoittaa lapsille syntyvää mediakriittisyyttä. Lapsia tulee opettaa, miten mediaa voi käyttää niin, että lapsi huomioi sen käytössä esimerkiksi hyvinvoinnin.

(Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022, 50.) Mediassa esillä olevia teemoja voi käsitellä esimerkiksi liikuntaa apuna käyttäen (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 45–46). Varhaiskasvatuksessa tapahtuvan mediakasvatuksen päämäärinä ovat parantaa lasten mahdollisuuksia käyttää mediaa vastuullisesti huomioiden hyvinvointi. Toisena päämääränä on parantaa lasten käsitystä mediakulttuurista sekä parantaa lasten mediataitoja niin, että lapset kykenevät hyödyntämään mediaa esimerkiksi tiedollisiin tarpeisiin koko elämän ajan. (Stakes 2008, 11.)

Tutkin ja toimin ympäristössäni oppimisen alueella varhaiskasvatuksen tulee tarjota lapsille valmiuksia ympäristön havainnointiin ja käsittämiseen. Lapsia neuvotaan, miten he voivat tutkia ja tehdä asioita luonnossa ja rakennetuissa ympäristöissä. Tämä oppimisen alue sisältää teknologiakasvatuksen. Teknologiakasvatuksessa lapsia tuetaan tutustumisessa työtapaan, joka on kokeileva ja tutkiva. Lapsia kannustetaan seuraamaan, millaista teknologiaa heidän ympäristöstään löytyy. Lapsia kehoitetaan kysymään kysymyksiä ja löytämään itse niille vastauksia. Lasten kanssa tutkitaan, millaisia digitaalisia sovelluksia ja laitteita löytyy. Laitteiden käytössä huomioidaan turvallisuus. Lapsille annetaan tilaa ja aikaa kehittää omia ideoita. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022, 50–51.)

Kasvan, liikun ja kehityksen -osa-alueeseen, kuuluu muun muassa liikuntaan ja ravitsemukseen kuuluvia tavoitteita. Osa-alue tukee itsestä huolehtimisen ja arjen taitojen osaamista. Varhaiskasvatuksen tulee rakentaa pohja elämäntavalle, joka arvostaa lasten terveyttä. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022, 52.)

4 Miksi mediakasvatuksen tulee olla osa varhaiskasvatusta?

Ihminen ottaa ensimmäiset askeleensa kohti mediaa pienenä. Lapset ottavat mallia seuraamalla, miten muu perhe käyttää mediaa. Lapsen maailma on täynnä mediaa ennen kouluun menoa. (Yle 2023.) Media liittyy vahvasti lasten arkeen (Salomaa 2016, 136). Se on isommassa osassa lasten arkea kuin ennen (Mediapoluilla). Se saattaa myös määrittää arkea enemmän kuin ajattelisimme. Lapset vaikuttavat aloittavan median aktiivisen seuraamisen noin kolmevuotiaina. (Merilampi 2014, 9.) Yleensä ensimmäiset mediat, joita lapset käyttävät ovat kuvitetut kirjat (Niinistö & Ruhala 2007, 123).

Media ja sen merkitys ovat kasvaneet ihmisten arkisissa tilanteissa. Esimerkiksi vuorovaikutus on vieläkin mediavälitteisempää kuin ennen. (Mannerheimin lastensuojeluliitto.) Uudet teknologiat ovat muokanneet ihmisten vuorovaikutusta paljon (Teichert & Anderson 2014, 1677). Mediamaisemamme muokkautuu koko ajan, kun uusia välineitä tulee vuosittain (Herkman 2010, 63). Media vaikuttaa ihmisten tunteisiin ja siihen, miten heidän ajattelunsa kehittyy. Medialla on myös vaikutusta lasten sosiaalisiin suhteisiin. (Mannerheimin lastensuojeluliitto.) Median avulla voidaan saada tietoa, oppia uusia asioita ja olla vuorovaikutuksessa muihin. Media ja sen sisällöt ja ilmiöt ovat mukana kaverisuhteissa, leikissä ja työssä. Lapset näkevät monenlaisia mediasisältöjä. Niistä toiset ovat tehty lapsille ja toiset eivät. Osaa niistä ei saa näyttää lapsille ollenkaan. (Mediapoluilla.)

Hyvät mediataidot vahvistavat yksilöiden luovaa ajattelemista ja osallisuutta (Mediakasvatusseura). Mediaosaaminen parantaa ihmisen kasvamista ja osallisuutta (Opetushallitus.) Tärkeitä taitoja oppia mediakasvatuksessa ovat turvallisuuteen liittyvät taidot, sosiaalisuuden taidot ja tunnetaidot. Lisäksi tärkeitä ovat taidot, joilla luodaan ja vastaanotetaan mediaa sekä kommunikointitaidot. (Stakes 2008, 17.)

Lapsilla on oikeus saada mediakasvatusta (Mannerheimin lastensuojeluliitto).

Varhaiskasvatuksen oppimiskulttuuri on merkittävä lapsien elämässä (Niinistö & Ruhala 2007,123). Varhaiskasvatuksen tarjoamassa mediakasvatuksessa lapsen oikeuksiin kuuluu saada mediakasvatusta, jonka pohjana ovat lapsen oma ikä, kehittymisen taso ja omat tarpeet. Lapsella on oikeus saada tutustua mediaan turvallisesti kokemassaan ympäristössä. Lapsella on myös oikeus tutustua mediasisältöihin ja -välineisiin, jotka ovat ajanmukaiset. Lapsen tulee saada ilmaista itseään mediavälineitä käyttäen, käyttää mediaa ja saada käyttöön tukea.

(Stakes 2008, 11.) Mediakasvatus on tärkeää lapsille. Tämä tärkeys kasvaa koko ajan. (Kocourková, Janiš Jr & Woznicová 2021, 84.) Aikuisilla on velvollisuus opettaa ja tukea lapsia siinä, miten mediaa käytetään (Mannerheimin lastensuojeluliitto). Lapsilla on oikeus saada mediaopetusta ja saada ohjattuja harjoituksia taidoista, joita median käytössä tarvitaan (Yle 2023).

Monenlaiset median ympäristöt vaikuttavat tiukasti lasten vertaissuhteisiin ja miten he oppivat asioita. Digitaalinen media luo merkittävän kasvamisen ympäristön, jossa positiivista toimintaa autetaan mediakasvatuksen kautta. Lapset tarvitsevat opastamista ja tukemista median käyttämiseen. He tarvitsevat lisäksi kuuntelemista, yhdessä olemista ja tekemistä. Näiden avulla lapset oppivat, miten median käyttö on turvallista ja tasapainoista. (Mannerheimin lastensuojeluliitto.)

5 Opettajan rooli mediakasvattajana

Pieni joukko ihmisiä kokee olevansa mediakasvattajia ilman sen suurempaa miettimistä. Kaikki lasten kanssa työtä tekevät kuitenkin ovat mediakasvattajia. (Mediapoluilla). Tämä rooli on raskas (Merilampi 2014, 29). Opettajan tulee ymmärtää, millainen mediakasvattajan rooli on. Se vaatii monenlaista työskentelyä. Mediakasvattajan tulee antaa oppijoille mallia, kuinka mediaa käytetään. Hänen tulee olla kiinnostunut siitä, millainen lasten mediamaailma on. Mediakasvattaja huomaa lasten tarpeet median osalta ja osaa kunnioittaa niitä. Hän myös tietää tekijänoikeudet ja noudattaa niitä. (Stakes 2008, 14.)

Opettajan on tärkeää lisätä osaamistaan (Sommers-Piironen, Hemilä, Laakkonen, Lehtinen & Brinck 2017,27). Mediakasvattajan tulee parantaa omia mediataitojaan (Stakes 2008, 14). Niin Suomessa kuin ulkomaillakin on huomattu, kuinka varhaiskasvatuksessa työskentelevien osaaminen mediakasvatuksen suhteen vaatii vahvistusta (Salomaa 2016, 136). Kaikkien kasvattajien tulee löytää omat tapansa parantaa lasten tietoja ja taitoja mediasta. On myös tärkeää uskaltaa kokeilla itselle vieraita tapoja. Kasvattajan oma kiinnostus ammattinsa kehittämiseen ja lasten kuuntelemiseen on pohjana laadukkaalle mediakasvatukselle. Oma rooli mediakasvattajana parantuu, kun kasvattajan tieto mediakasvatuksesta kasvaa. Mediakasvatuksen kehittämisessä on tärkeää, että kaikki ovat mukana sen toteutuksessa. Erilaiset koulutukset antavat tukea ammatilliseen kasvamiseen. (Valkonen ym. 2017, 8.)

Opettajien on myös vaikea ottaa tieto- ja viestintäteknisiä laitteita käyttöön, kun heidän osaamisensa on pientä ja täydennyskoulutuksen mahdollisuuksia on vähän. Melkein puolet varhaiskasvatuksen opettajista ei ole saanut mitään koulutusta tieto- ja viestintäteknisten laitteiden käyttämiseen. Varhaiskasvatuksessa yleinen suhtautuminen digitalisaatioon on positiivista, mutta sen parantamiseen ei ole taitoja tai tarvikkeita. Hietikon ja kumppaneiden mukaan varhaiskasvatuksenopettajista iso osa on sitä mieltä, että koulutuksessa ja kasvatuksessa pitäisi reagoida digitalisaatioon paremmin. (Hietikko ym. 2016, 30–31.)

Käsittääkseen lasten kiinnostuksen kohteina olevia medioita tulee opettajan käsittää lasten tapa havainnoida maailmaa (Valkenburg & Piotrowski 2017, 63). Opettajan tulee olla kiinnostunut, millainen mediakulttuuri hänen ryhmässään on. Hänen on hyvä miettiä ja selvittää, miten mediakulttuuria voi käyttää ja hyödyntää osana varhaiskasvatusta. Opettajan on hyvä kokeilla erilaisia materiaaleja ja työskentelytapoja. Kun hän miettii aiheita, kannattaa

hänen pohtia, millaisia kiinnostuksen kohteita ryhmän lapsilla on. Myös lasten osaaminen ja heidän aiemmat kokemuksensa on hyvä huomioida. (Sommers-Piironen ym. 2017, 27.)

Opetussuunnitelmien vaatimukset antaa lasten tutustua teknologiaan, ovat tehneet teknologiasta yhden tärkeän pedagogisen oppimisen alueen ja -välineen. Opetussuunnitelmien vaatimukset vaativat opettajilta digiloikkaa. Opettajat joutuvat miettimään, miten teknologiaa onnistutaan käyttämään oppimisvälineenä ja miten lapset voidaan tutustuttaa kyseiseen oppimisvälineeseen. (Koivula & Mustola, 2017, 37.) Aikuisten tulee suojella lapsia median tuomilta haitoilta. Aikuisten tulee myös tarjota lapsille monipuolisia ja positiivisia kokemuksia median kanssa. Aikuisten tulee ohjata lapsia median käyttämisessä ja siihen liittyvien taitojen parantamisessa. (Mannerheimin lastensuojelu liitto.) Aikuinen on vastuussa lapsista ja siitä, että lasten median käyttö on turvallista. Mediympäristön turvallisuuden luomista ohjaavat lait, joilla suojellaan lapsia. (Niinistö & Ruhala 2007, 129.)

Mediakasvatus tarjoaa mahdollisuuksia uusiin näkökulmiin esimerkiksi ilmaisun ja vaikuttamisen osalta. Mediakasvatusseura on luonut muistilistan mediakasvattajille.

1. Kasvattajan tulee tunnistaa, millainen hän on mediakasvattajana.
  2. Mediataidot ovat kaikille kuuluvia. Ne kehittyvät koko ajan. Kasvattajan tulee tukea mediaosaamista monilla tavoilla.
  3. Kasvattajan tulee olla utelias. Kaikki mediasuhteet ovat arvokkaita ja kaikkien elämä mediassa on erilaista. Mediakasvatuksessa tulee käyttää hyväksi erilaisia näkökulmia.
  4. Mediympäristöjen muutos tulee huomioida.
  5. Kasvattajan tulee pohtia kaikkia aiheita, vaikka niistä jotkut ovatkin hankalampia. Hänen tulee huomioida median tuomat haasteet ja mahdollisuudet.
  6. Kasvattajan tulee rohkaistua yhteistyöhön ja kannustaa mediailmaisuuksiin.
  7. Kasvattajan tulee huomioida oma mediasuhteensa. Jokainen mediakasvattaja on erilainen. Kasvattajan tulee huomioida mikä mediassa on tärkeää itsellesi.
- (Mediakasvatusseura 2015.)

6 Tapoja mediakasvatukseen toteuttamiseen varhaiskasvatuksessa

Lasten alkaessa kiinnostumaan digitaalisesta mediasta voi siihen ruveta tutustumaan aikuisen kanssa vähän kerrallaan. Lasten tärkeimpien hyvinvoinnin osien ollessa kunnossa voi heidän kanssaan tehdä kivoja juttuja digitaalisen median avulla sopivia sisältöjä käyttäen ja vähän kerrallaan. (Mannerheimin lastensuojeluliitto.) Varhaiskasvatuksessa tulee olla mediakasvatukseen sopivia materiaaleja ja välineitä, jotka ovat erilaisia. Niitä pitää olla eri-ikäisille ja eri kehitystasolla oleville lapsille. Erilaisia sisältöjä ja tarvikkeita, joita varhaiskasvatuksessa voisi olla mediakasvatusta varten, ovat esimerkiksi erilaiset lehdet ja kirjat, mahdollisuus käyttää nettiä ja katsoa elokuvia, radio ynnä muita välineitä musiikin käyttöön sekä erilaiset digitaaliset oppimisympäristöt. (Stakes 2008, 15.)

Lapsia kehoitetaan kokeilemaan erilaisia laitteita ja sovelluksia yksin ja ryhmissä. Lapsia kannustetaan kyselyyn ja ihmettelyyn. Lapsia kehoitetaan myös itse keksimään, miten ratkaista ongelmat. (Valkonen ym. 2017, 10.) Varhaiskasvatusikäiset lapset saattavat jo olla käteviä käyttämään mediaa. Heidän tekniset taitonsa voivat olla opettajan taitoja parempia. (Niinistö & Ruhala 2007, 128.)

100-oivallusta mediareppuun on materiaali, joka on osa Helsingin kaupungin toteuttamaa Oivalluksia varhaiskasvatukseen! -hanketta. Hanke on Opetushallituksen tukema. Oivalluksia eskarista! niminen kehittämishanke aloitti toiminnan 2015 Helsingissä. Vuoden 2017 aikana hanke levisi koko varhaiskasvatukseen. Hankkeen tavoitteena on ollut muun muassa parantaa varhaiskasvatuksen työntekijöiden osaamista mediapedagogiikassa. (Sommers-Piironen ym. 2017, 2–3.) Sävyisästi yhdessä on materiaali, jonka toteuttivat Mannerheimin lastensuojeluliitto ja Oivalluksia eskarista! Hanke (Valkonen ym. 2017, 23).

100-oivallusta mediareppuun materiaali tarjoaa varhaiskasvattajille ideoita, miten toteuttaa mediakasvatusta varhaiskasvatuksen suunnitelman perusteissa olevilla oppimisen alueilla (Sommers-Piironen ym. 2017, 3). Digitaaliset teknologiat, varsinkin tablettitietokoneet, ovat lyhyessä ajassa tulleet mukaan varhaiskasvatuksen arkeen ja pedagogiikkaan (Koivula ja Mustola, 2017, 37). Seuraavaksi avataan ideoita mediakasvatuksen käyttämisestä.

Kielten rikas maailma alueen (Ks. Varhaiskasvatuksen perusteet 2022) esimerkkeinä ovat "Itse tehdyt tunnekortit", "Monen muotoiset kirjaimet" ja "Runokirja". Itse toteutetuissa

tunnekorteissa opettaja ja lapset voivat keskustella, millaisia tunteita on olemassa ja miltä kasvot voivat näyttää kokiessa valittua tunnetta. Ryhmänä valitaan tunteet ja niiden ilmeet ja valokuvataan ne. Valokuvat voidaan tulostaa ja laminoida. Nyt ryhmällä on oman tyyliiset tunnekortit käytettäväksi. Monen mallisissa kirjaimissa opettaja voi lasten kanssa muodostaa kirjaimia erilaisilla tavoilla, esimerkiksi legoilla tai kivillä. Kirjaimista voidaan ottaa kuvat ja kuvia voi käyttää esimerkiksi ryhmän nimen luomiseen ryhmän ulko-oveen.

Runojen kirja -ideassa lasten kanssa tutkitaan runoja. Yhdessä luodaan uusia runoja tai loruja. Runot voidaan lukea ääneen, tallentaa ja kuvittaa. (Sommers-Piironen ym. 2017,5.)

Sadutus on menetelmä, jossa kertoja kertoo tarinan ja kuuntelija kirjoittaa sen ylös juuri niin kuin kertoja sen sanottaa. Kirjuri lukee sadun ääneen ja kertoja saa korjata tarinaa halutessaan. (Karlsson.) Sadutus on hyvä tapa mediakasvatukseen, median tekemiseen itse ja luomaan kokemuksia olla osana jotain. Sadutus antaa lapsen saada äänensä kuulluksi ja mahdollistaa kasvattajalle tutustumisen lapseen ja tämän ajatteluun. Sadutus on merkittävä prosessi sadun kertojalle ja sadun kuuntelijalle. Se voi olla ideana media-aiheisille esityksille. (Niinistö & Ruhala 2007, 130.)

Ilmaisun monet muodot alueen (Ks. Varhaiskasvatuksen perusteet 2022) esimerkkeinä toimivat "Meidän musaa!", "Lasten uutiset" ja "Äänilotto". Ensimmäisessä esimerkissä lapset opettajan kanssa voivat luoda oman laulun tai vaikka soittaa omaa musiikkia. Työt voi tallentaa, vaikka älypuhelimella. (Sommers-Piironen ym. 2017, 10.) Ei kaupallista mediaa lasten kanssa voi olla uutisten tekeminen sanomalehtenä tai videoina (Kansallinen audiovisuaalinen instituutti Mediapoluilla). Toisessa esimerkissä ryhmä luo omat uutiset ja esittää ne. Ryhmä voi jakaa alueet, joiden toteutumisesta valitut lapset vastaavat. Toteutuksen voi tallentaa esimerkiksi videolle. Kolmannessa ideassa ryhmänä äänitetään monenlaisia ääniä, kuten jonkun puhe, joku soitin ynnä muuta. Äänien tuottajista otetaan kuvat. Kuvista luodaan alustat, niin, että joka alustassa on muutama kuva, mutta ei kaikkia kuvia. Pelissä kuunnellaan, mitä ääniä kuuluu ja merkataan omalta alustalta ne kuvat, joihin liittyvät äänet kuuluvat. Ensimmäisenä alustan täyteen merkannut voittaa. (Sommers-Piironen ym. 2017, 10.)

"Äänimaisema". Tässä toiminnassa lasten kanssa tehdään ääniä valittuihin kuviin. Voidaan tutkia, miten tunnelmaan vaikuttaa se, millaisia ääniä tiettyyn kuvaan yhdistetään. "Arvaa mikä?" Luodaan oma Arvaa mikä pelin sanasto. Valitaan erilaisia sanoja, jotka liittyvät

mediaan. Ne voidaan laittaa ylös kirjoittamalla, piirtämällä tai vaikka valokuvaamalla. Sitten leikitään. Yksi lapsi vuorollaan selittää sanaa ja toiset arvaavat. (Valkonen ym. 2017, 25.) Lapset voivat kokeilla tehdä kuvia erilaisilla materiaaleilla ja tarvikkeilla. Tyylejä voi olla monia. Myöhemmin lasten kanssa tutkitaan töitä. (Mediapoluilla.)

Minä ja meidän yhteisömme -alueessa (Ks. Varhaiskasvatuksen perusteet 2022) lasten kanssa tutkitaan, millaisia medioita on ja jutellaan niistä. Yhdessä kokeillaan erilaisia medioiden toteutuksia. (Mediapoluilla.) Minä ja meidän yhteisömme esimerkeiksi valikoituivat "Käpylehmät digiajassa", "Perinneleikit tutuiksi!" ja "Ennen ja nyt". Ensimmäisessä ideassa lasten kanssa tehdään luonnon aineista käpylehmiiä tai jotain muita hahmoja. Hahmoille luodaan tarina, joka kuvataan Stop Motion-animaation avulla. Toisessa ideassa opettaja tutustuttaa lapset perinneleikkeihin. Perinneleikeistä tehdään opetusvideoita. Viimeisessä ideassa tutustutaan lähiseudun museoihin. Lasten kanssa selvitetään, millaista oli aiemmin ja millaisia muutoksia on tullut siirryttäessä nykypäiviin. Lasten kanssa voidaan toteuttaa oma museo lasten tuomilla tavaroilla. Uudessa museossa voidaan toteuttaa kierroksia, joissa joku on oppaana. (Sommers-Piiroinen ym. 2017, 13–14.)

Tutkin ja toimin ympäristössäni -alueella (Ks. Varhaiskasvatuksen perusteet) voi mediakasvatuksen toteuttamiseen kokeilla esimerkiksi ideoita "Kuvasuunnistus", "Lähiympäristön merkit" ja "Luonnon värikartta". Kuvasuunnistaminen tapahtuu niin, että opettaja ottaa tutuista paikoista kuvia lapsille. Lapset etsivät opettajan näyttämiä paikkoja. Lähiympäristön merkkien tutkiminen on tapa tutustua ympäristöön. Lasten kanssa voidaan tutkia retkellä näkyviä tienkylttejä, mainoksia ja erilaisia määriä esimerkiksi montako kolmion mallista liikennemerkkiä retken aikana näkyy. Värikartan ideana on tutkia luonnon värejä. Luonnossa voidaan katsoa, mitä eri väreissä olevia asioita löytyy. Niitä voidaan kerätä ja käyttää värikartan tekemiseen. Värikartta voidaan kuvata. (Sommers-Piiroinen ym. 2017, 17–18.) Lasten kanssa voidaan ennen retkelle lähtöä tutustua retkikohteisiin median avulla. Voidaan käyttää esimerkiksi tarinoita ja kuvia. Luontoretkiltä saatuja kokemuksia voidaan käyttää omien tarinoiden apuna. Lasten kanssa voidaan retkeillä vaikkapa mediatyöpajoihin, ja asiantuntijoita voidaan kutsua päiväkodille kertomaan esimerkiksi mediakeskusten toiminnasta. (Stakes 2008, 23–24.)

Kasva, liikun ja kehityn alueen (Ks. Varhaiskasvatuksen perusteet 2022) esimerkeiksi valitsin "Liikkeet videolla", "Liiku kuin kone" ja "Mediahahmot liikuttavat". Ensimmäisessä ideassa

lapset tekevät erilaisia keksimiään liikkeitä, jotka videoidaan. Videon avulla liikkeet voidaan opettaa muille. Toisessa ideassa lasten kanssa suunnitellaan laite, joka liikkuu ja muodostaa ääniä. Porukalla luodaan laite, jossa jokaisella on oma roolinsa. Kokeillaan toteuttaa liikkuminen ja äänet. Viimeisessä ideassa otetaan liikuntaan mukaan lapsia kiinnostavia hahmoja. Tutut hahmot yhdistetään tuttuun liikunnalliseen leikkiin. Esimerkiksi hippa, mutta hipan nimi on joku tuttu hahmo kuten vaikka Frozenin Sven. (Sommers-Piironen ym. 2017, 23–25.)

Mediakasvatus varhaiskasvatuksessa -kirja, jonka on tuottanut Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus, tarjoaa ideoita, miten toteuttaa keskeisiä mediakasvatuksen osa-alueita. Se antaa myös ideoita, miten esimerkiksi matematiikan voi yhdistää mediakasvatukseen. (Stakes 2008, 17–22.)

Seuraavaksi avataan turvataitoja, tunnetaitoja, sosiaalisia taitoja sekä tuottamisen ja vastaanottamisen taitoja ja niiden toteutukseen sopivia ideoita. Näiden jälkeen avataan, miten mediakasvatusta voi käyttää osana matematiikan, esteettisyyden ja eettisen ajattelemisen oppimista.

Turvataidot ovat tärkeitä taitoja opettaa varhaiskasvatuksessa. Turvataitoja ovat esimerkiksi, että mediaa saa käyttää vain, kun aikuinen on paikalla tai riittävän lähellä, mediasta lapset saavat katsoa vain sisältöjä, jotka aikuinen on tarkistanut ja ikärajoja noudatetaan. Tunnetaitojen tarkoitus on opettaa, miten voidaan tunnistaa ja käsitellä tunteita, joita media luo meille. Sen tarkoitus on myös, että lapsi käsittää, millainen hänen suhteensa on mediaan ja sen ympäristöihin. Tunnetaitoja voidaan opettaa esimerkiksi tutkimalla kuvia ja ääniä ja miettimällä, millaisia tunteita niistä nousee. Lasten kanssa voidaan keskustella, miten lapset käyttävät mediaa, voidaan pohtia tunteita ja nimetä niitä. (Stakes 2008, 17–18.)

Sosiaalisten taitojen tarkoitus on, että lapset osaavat sanoa, mitä mieltä ovat ja osaavat kertoa ajatuksiaan. Lapset oppivat, miten tehdä töitä muiden kanssa. Sosiaalisia taitoja voidaan opettaa keskustelemalla mediasisällöistä porukalla tai tekemällä mediaesityksiä ryhmässä. Vastaanottamisen taitojen on tarkoitus harjoituttaa lapsia miettimään ja ymmärtämään kokemuksiaan mediasta ja luomaan mielipiteitä asiasta. Niitä voidaan harjoitella tutustuttamalla lapset medioihin ja yhdessä mediaesityksiä arvostellen ja tutkien. Tuottamisen taitojen on tarkoitus saada lapset luomaan ymmärrys siitä, miten media toimii ja

lapset osaavat hyödyntää mediavälineitä. Lasten kanssa voidaan harjoitella median avulla vaikuttamista luomalla esityksiä ja lasten kanssa voidaan tutustua ympäristöön mediaa apuna käyttäen. (Stakes 2008, 18–19.)

Matematiikassa voidaan hyödyntää mediaa käyttämällä esimerkiksi kuvia. Kuvista voidaan laskea asioiden määriä, verrata kuvissa näkyviä asioita, kuten kuvissa näkyvien asioiden kokoja, päätellä aikoja, esimerkiksi, miltä ajalta kuva voisi olla tai kuvista voidaan etsiä asioita ja luokitella niitä. (Stakes 2008, 22–23.) Esteettisyyteen kuuluvia sisältöjä ovat erilaiset taidealueet, kuten musiikki ja kuvataide. Esteettisyyteen liittyen mediakasvatusta voi toteuttaa monilla tavoilla. Tässä muutama esimerkki: Lasten kanssa voidaan katsoa elokuvia ja nukketatteria. Niiden jälkeen niistä voidaan tehdä ryhmänä omia versioita. Lasten kanssa voidaan harjoitella kuuntelua musiikin tai muiden äänien avulla. Lasten kanssa tehtävät esitykset ovat yksi tapa. Lasten kanssa voi tehdä vaikkapa animaatioita tai varjoteatteria. (Stakes 2008, 25.)

Eettisen ajattelemisen taitojen kasvua tuetaan käymällä lasten kanssa läpi eettisiä kysymyksiä. Teemaideoita ovat muun muassa ystävyys, ilo ja surullisuus. Kysymyksistä keskustellaan niin, että lapset kokevat olonsa turvalliseksi. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022, 49.) Eettisyys voidaan ottaa osaksi mediakasvatusta erilaisten kysymysten avulla. Lasten kanssa tutustutaan johonkin mediaesitykseen tai -sisältöön. Sitten yhdessä pohditaan ja keskustellaan asiasta. Yhdessä voidaan miettiä esimerkiksi esityksessä olleiden tapahtumien oikeudenmukaisuutta, tasa-arvoa tai mitkä ovat esityksessä olleita arvoja. (Stakes 2008, 26.)

Varhaiskasvatukseen on myös erilaisia teema-aikoja, jolloin teemat näkyvät enemmän varhaiskasvatuksessa. Yksi niistä on mediataitoviikko. Mediataitoviikko on teemaviikko, jonka teemana on mediakasvatus. Mediataitoviikko järjestetään joka vuosi. Opetushallitus kehottaa varhaiskasvatuksen yksiköitä ottamaan osaa mediataitoviikkoon. Mediataitoviikon tavoite on parantaa ihmisten mediataitoja ja parantaa aikuisten mahdollisuuksia mediakasvatuksen suhteen. Viikkoa toteutetaan erilaisilla kampanjoilla yms. Päiväkodeissa puhutaan mediaan liittyvistä asioista. Mediataitoviikolle tehdään erilaisia materiaaleja. Niistä varhaiskasvattajat saavat ideoita ja ehdotuksia muun ajan mediakasvatukseen. (Opetushallitus.) Mediataitoviikon koordinaattori on Kansallinen audiovisuaalinen instituutti. Tämä viikko on suunniteltu ja toteutettu monien organisaatioiden yhteistyönä. Se kuuluu myös osana Safer Internet day -kampanjaa. (Mediametka.)

7 Pohdinta

Varhaiskasvattajana oleminen vaatii nykyään digitaalisia ja mediaan liittyviä taitoja enemmän kuin ennen. Digitaaliset välineet ovat varhaiskasvatuksessa tarpeen päivittäin. Niillä merkataan lapset sisään aamulla ja ulos iltapäivällä, kun lapset haetaan kotiin. Niillä otetaan silloin tällöin kuvia arjesta tai lasten tuotoksista. Moni varhaiskasvatusyksikkö julkaisee omaa blogia tai esimerkiksi kuvia toiminnasta Instagramiin. Toiset ottavat kuvia, joita julkaistaan vain vanhempien nähtäville. Oman kokemukseni mukaan kuvia arjesta ja tuotoksista otetaan loppupeleissä hyvin vähän ja harvoin. Tällaisten palveluiden käyttö vaatii varhaiskasvattajilta teknologian käyttöä.

Tutkimuksen näkökulmina ovat

1. Miten mediakasvatuksen tulisi näkyä osana varhaiskasvatusta ja miksi?
2. Millainen opettajan rooli on mediakasvattajana?
3. Miten opettajat voivat toteuttaa mediakasvatusta varhaiskasvatusyksiköissä

7.1 Miten mediakasvatuksen tulisi näkyä osana varhaiskasvatusta ja miksi?

Mediasta ja mediakasvatuksesta on paljon tietoa eri muodoissa. Materiaalia ja ideoita opettamiseen ja lasten kanssa toimimiseen on tarjolla monilla eri sivustoilla. Silti olen harjoittelujaksoillani huomannut, ettei mediakasvatus ole paljon näkyvissä varhaiskasvatuksessa. Tietenkin varhaiskasvatuksessa käytetään kirjoja, lehtiä, radiota ja muita teknologisia välineitä. Lasten kanssa en ole kuullut käytettävän sanaa media. Lasten ei ole annettu itse käyttää teknologisia välineitä.

Monissa paikoissa digitaalista mediaa ei ole mahdollista hyödyntää esimerkiksi laitteiden puuttumisen takia. Tähän voivat vaikuttaa laitteiden hinta. Laitteet maksavat paljon ja sitten niitä ei uskalleta käyttää, kun ne kuluvat. Lapsille ei uskalleta antaa laitteiden käyttömahdollisuuksia, kun laitteet ovat kalliita ja lasten pelätään rikkovan ne helposti, esimerkiksi pudottamalla laitteen vahingossa lattialle. Kahdessa paikassa olen harjoittelujeni aikana nähnyt, että lapsi on saanut käyttää tablettia. Näissä tapauksissa lapsi on ollut maahanmuuttaja ja saanut käyttää tablettia suomen kielen opetteluun Muumipelin avulla.

7.2 Millainen opettajan rooli on mediakasvattajana?

Jokainen, joka työskentelee lasten kanssa, on mediakasvattaja. Kaikki eivät sitä ole työssään sisäistäneet. Opettajien tulee tietää roolin vaatimukset ja ymmärtää mediakasvatuksen asiat. (Ks. Mediapoluilla)

Opettajista, joita olen tavannut, hyvin pieni osa on käyttänyt lasten kanssa mediaa. Vaikuttaa siltä, että moni tapaamani opettaja, ei ole sisäistänyt mediakasvattajan roolia. Opettajat tarvitsevat lisää koulutusta, jotta he ymmärtävät roolinsa mediakasvatuksessa ja saavat neuvoja mediakasvatuksen toteutukseen.

7.3 Miten opettajat voivat toteuttaa mediakasvatusta varhaiskasvatusyksiköissä?

Ideoita, miten mediakasvatusta toteuttaa eri oppimisen alueilla löytyi hyvin. Esimerkkejä, miten mediakasvatusta toteuttaa eri laaja-alaisen osaamisen alueilla, ei sen sijaan löytynyt. Olisin kyllä kaivannut sellaista ja luulen, että niin moni muukin. Se olisi avannut lisää ja paremmin mediakasvatuksen toteutuksen mahdollisuuksia.

Esittelin tutkimuksessani monesta paikasta löytyviä esimerkkejä, miten mediakasvatusta voi toteuttaa varhaiskasvatuksessa. Esimerkkejä löytyy 100 oivallusta mediareppuun ja Sävyisästi yhdessä materiaaleista. (Ks. Sommers-Piironen ym. & Valkonen ym.) Niiden lisäksi esittelin esimerkkejä kirjasta Mediakasvatus varhaiskasvatuksessa ja Mediapoluilla sivustolta löytyviä vaihtoehtoja. Kerroin myös Kansallisen audiovisuaalisen instituutin tuottamasta mediataitoviikosta.

Esittelemäni esimerkit ovat vain pieni osa siitä, mitä kaikkia ideoita esittelemäni materiaalit sisältävät. Jokainen opettaja löytää ideoista itselleen sopivia ja niitä voi myös muokata omaan käyttöön sopiviksi. Lasten kanssa voidaan suunnitella itse ideoita, miten mediaa voisi käsitellä tai käyttää ryhmässä (Mediapoluilla). Lasten kanssa suunnitellut ideat ovat oiva tapa käsitellä mediaa ryhmässä. Lapset usein sitoutuvat toimintaan paremmin, kun ovat saaneet vaikuttaa siihen. Lasten kanssa on hyvä ensimmäiseksi käydä keskustelua siitä, mitä media on ja sitten yhdessä pohtia ideoita. Lapsilta voi tulla ideoita, joita aikuiselle ei ole tullut mieleenkään. Lasten kanssa voidaan luoda ihan uusia ideoita tai sitten muokata esimerkiksi tuttuja leikkejä uudella tavalla ottamalla vaikka niihin mukaan jokin mediasta tuttu hahmo.

7.4 Lopuksi

Tutkielmani perusteella mediakasvatuksen roolista varhaiskasvatuksessa olisi kannattavaa tehdä tutkimusta. Se voisi olla havaintoihin tai haastatteluihin perustuvaa. Tai vaikka molempien yhdistelmä. Itse koin kandidaatin tutkielman omalta kannaltani paremmaksi toteuttaa kuvailevana kirjallisuuskatsauksena, mutta varsinaisen tutkimuksen aiheesta voisi joku ammattilainen tehdä. Näin saisimme parempaa käsitystä mediakasvatuksen tilanteesta osana varhaiskasvatusta. Johtopäätöksenä totean, että mediakasvatusta on varhaiskasvatuksessa liian vähän, vaikka vaihtoehtoja sen toteuttamiseen on monia. Opettajille tulisi tarjota koulutusta aiheesta paljon enemmän ja paremmin.

Lähteet

Herkman, J. 2010.

Median markkinointuminen, millenniaalit ja mediakasvatus. Teoksessa Meriranta, M. (toim). Mediakasvatuksen käsikirja. UNIPress. 63–85.

Hietikko, P., Ilves, V. & Salo, J. 2016. Askelmerkit digiloikkaan.

OAJ. <https://www.oaj.fi/ajankohtaista/julkaisut/2016/oajn-askelmerkit-digiloikkaan/> Luettu 15.3.2024

Hintikka,

K. Sosiaalinen media. Jyväskylän yliopisto verkkosivut. <http://kans.jyu.fi/sanasto/sanat-kansio/sosiaalinen-media> Luettu 14.3.2024

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. Tammi.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2012. Tutki ja kirjoita. Tammi.

Kanerva, A., Lahtinen, E. & Oksanen-Särelä, K.

2022. Näkökulmia mediakasvatuksen ja medialukutaitojen yhdenvertaisuuteen. Kansallinen audiovisuaalinen instituutti. <https://mediataitokoulu.fi/nakokulmia.pdf> Luettu 12.1.2024

Kansallinen audiovisuaalinen instituutti. <https://kavi.fi/mediakasvatus/> Luettu 12.1.2024

Kansallisen audiovisuaalisuuden instituutin pitämä mediapoluilla sivusto. <https://mediapoluilla.fi/mediapoluilla/> Luettu 12.1.2024

Kocourková, V., Janiš Jr, K. & Woznicová, V.

2021. Nursery School Cooperation with the Family in Field of Media Education in Children. Acta Educationis Generalis, Volume 11,2021, Issue 2, 83–

98. https://www.researchgate.net/publication/353732306_Nursery_School_Cooperation_with_the_Family_in_the_Field_of_Media_Education_in_Children Luettu 6.11.2023

Koivula, M. 2015. Leikisti pelissä- pohdintaa lasten digitaalisesta leikistä. Suomen Pelitutkimuksen seura. <https://www.pelitutkimus.fi/vuosikirja2015/artikkeli-leikisti-pelissa-pohdintaa-lasten-digitaalisesta-leikista> HYPERLINK

"<https://www.pelitutkimus.fi/vuosikirja2015/artikkeli-leikisti-pelissa-pohdintaa-lasten-digitaalisesta-leikista>" Luettu 11.12.2023

Koivula, M. & Mustola, M. 2017. Varhaiskasvatuksen digiloikka ja muuttuva sukupolvijärjestys? Jännitteitä lastentarhaopettajien ja lasten kohtaamisissa digitaalisen teknologian äärellä. Kasvatus ja Aika, 11 (3), 37–

50. <https://journal.fi/kasvatusjaaika/article/view/68722> Luettu 11.12.2023

Niinistö, H & Ruhala, A. 2007. Pienten lasten mediakasvatus. Teoksessa Kynäslähti, H., Kupiainen, R. & Lehtonen, M. (toim). Näkökulmia mediakasvatukseen. Mediakasvatusseura. 123–135. <https://mediakasvatus.fi/materiaali/nakokulmia-mediakasvatukseen/>

Luettu 15.3.2024

Mannerheimin lastensuojeluliitto <https://www.mll.fi/> Luettu 13.1.2024

Mediakasvatusseura <https://mediakasvatus.fi/mediakasvatus/> Luettu 12.1.2024

Mediakasvatusseura 2015 <https://mediakasvatus.fi/materiaali/mediakasvattajan-muistilista/> Luettu 15.3.2024

Mediametka <https://mediametka.fi/> Luettu 14.3.2024

Merikivi, J., Myllyniemi, S. & Salasuo, M. (toim.) 2016. Media hanskassa. Lasten ja nuorten vapaa-aikatutkimus 2016 mediasta ja liikunnasta.

Nuorisotutkimusseura. https://www.nuorisotutkimusseura.fi/images/julkaisuja/media_hanskassa.pdf Luettu 13.1.2024

Merilampi, R.S. 2014. Mediakasvatuksen perusteet. Helsinki: Avain 2014.

Opetushallitus. <https://www.oph.fi/fi> Luettu 18.3.2024

Opetushallitus. 2018. Varhaiskasvatuksen suunnitelman perusteet 2018. <https://www.oph.fi/fi/tilastot-ja-julkaisut/julkaisut/varhaiskasvatussuunnitelman-perusteet-2018> Luettu 14.3.2024

Opetushallitus. 2022. Varhaiskasvatuksen suunnitelman perusteet 2022. <https://www.oph.fi/fi/tilastot-ja-julkaisut/julkaisut/varhaiskasvatussuunnitelman-perusteet-2022> Luettu 12.1.2024

Opetusministeriö.

2022. Varhaiskasvatuksen, esi- ja perusopetuksen sekä vapaan sivistystyön digitalisaation viit ekehys. <https://okm.fi/hanke?tunnus=OKM013:00/2022>

Luettu 13.3.2024

Rauhankasvatusinstituutti Liisa Karlsson <https://rauhankasvatus.fi/sadutus/> Luettu 18.3.2024

Salomaa, S. 2016. Mediakasvatustietoisuuden jäsentäminen varhaiskasvatuksessa. Varhaiskasvatuksen tiedelehti Journal of Early Childhood Education Research, Vol 5, No1, 136–161. <https://journal.fi/jecer/article/view/114054> Luettu 3.4.2024

Sommers-Piironen, J., Hemilä, H., Laakkonen, J., Lehtinen, M & Brinck, J. 2017. 100 oivallusta mediareppuun. (<https://oivalluksiaeskarista.files.wordpress.com/2017/12/100-oivallusta-mediareppuun.pdf>) Luettu: 15.1.2024

Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimus- ja kehittämiskeskus. 2008. Mediakasvatus varhaiskasvatuksessa. Stakes 2008.

Teichert, L. & Anderson, A. 2014. 'I don't even know what blogging is': the role of digital media in a five-year-old girl's life. Early Child Development and Care, Vol. 184 No 11, 1677–1691 <https://web-p-ebshost-com.ezproxy.utu.fi/ehost/detail/detail?vid=3&sid=a49ddbdf-8072-4348-8fbc-f5c90f089265%40redis&bdata=JnNpdGU9ZWwhvc3QtbGl2ZSZzY29wZT1zaXRl#db=eric&AN=EJ1043942> Luettu 21.3.2024

Valkenburg, P.M. & Piotrowski, J.T. 2017. How Media Attract and Affect Youth. Yale University Press New Haven and London. https://drupal.yalebooks.yale.edu/sites/default/files/files/Media/9780300228090_UPDF.pdf Luettu 3.4.2024

Valkonen, S., Kiesiläinen, I., Mertala, P., Rislakki, J. & Salomaa, S. 2017. Media varhaiskasvatuksessa. Tukea tunne- ja vuorovaikutus taitojen vahvistamiseen. Mannerheimin lastensuojeluliitto. https://cdn.mll.fi/prod/2017/06/28154551/media_varhaiskasvatukseen_nettiin.pdf Luettu 21.3.2024

Yle <https://yle.fi/aihe/a/20-10005824> Luettu 15.3.2024

